

2020-06-03

2020/654

REMISSVAR

Remissvar avseende rapporten ”Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter” med dnr I2020/00602/E

Affärsverket Svenska kraftnät (”Svenska kraftnät”) lämnar nedan synpunkter på Energimarknadsinspektionens rapport ”Ren energi inom EU- Ett genomförande av fem rättsakter” (”Rapporten”).

Generella synpunkter

Svenska kraftnät anser att Energimarknadsinspektionens förslag till implementering av Ren energipaketet i stort är genomarbetade och tar hänsyn till dagens situation på elmarknaden. Ett av syftena med Ren energipaketet är att öka möjligheten för elmarknadsaktörerna att vara mer aktiva med sin flexibilitet d. v. s. resurser som ändrar inmatning respektive uttag för både aktiv och reaktiv effekt, och därmed frigöra flexibilitetens potential. Detta kräver bland annat aktiva elmarknadsaktörer som kan fatta välinformerade beslut angående säkerhets- och affärsprocesser. Energimarknadsinspektionens förslag i Rapporten ligger i linje med detta syfte. Då antalet elmarknadsaktörer förväntas öka innebär det att en ny struktur med omfattande informations- och datautbyte mellan aktörerna behöver växa fram. Säkerhets- och affärsprocesser kommer att integreras på en helt ny nivå och stora mängder data behöver processas inom marknadsplatsernas korta tidsramar. Villkoren för respektive aktörs processer kommer då att ändras i stor omfattning, bland annat genom ökad administration och digitalisering av processerna.

Svenska kraftnät vill framhålla att den svenska intradagsmarknaden redan idag är en del av den europeiska marknaden för intradagshandeln, Single IntraDay Coupling, enligt kommissionsförordningen (2015/1222) om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Det finns alltså redan en gemensam plattform/system för att matcha alla köp- och säljbud för intradagshandeln i Europa.

För framtiden är det viktigt, precis som påpekas i Rapporten, att begreppet "laddningspunkt" används konsekvent framöver istället för det felaktiga begreppet laddningsstation.

Avseende implementeringen av kapitel VI avsnitt 1-3 i elmarknadsdirektivet utgår Svenska kraftnät, precis som Energimarknadsinspektionen, ifrån att dessa avsnitt enbart avser oberoende systemansvariga för överföringssystem. Om så inte är fallet bör implementering av bestämmelserna, främst artikel 51 om nätutvecklingsplaner, ske på lämpligt sätt.

Systemansvariga för överföringssystemet respektive distributionssystemet och samarbete mellan dessa

Svenska kraftnät förordar, precis som Energimarknadsinspektionen, att begreppen nätföretag och transmissionsnätsföretag tas bort och ersätts med begreppen systemansvarig för distributionssystem (DSO) och systemansvarig för överföringssystem (TSO). Då blir det samma begrepp som används inom hela EU-lagstiftningen och Sverige anpassar sig till de etablerade begreppen. Det skapar också tydlighet när samma begrepp används konsekvent i lagstiftningen, vilket ger goda förutsättningar att fortsätta följa riskberedskapsförordningen, elmarknadsförordningen och de kommissionsförordningar som antagits mot bakgrund av elmarknadsförordningen.

Förslaget i Rapporten att samarbetet mellan systemansvariga för distributionssystem respektive överföringssystem regleras och tydliggörs ställer sig Svenska kraftnät mycket positivt till. Samarbetet kommer att underlätta den omställning av elsystemet som nu pågår.

Avseende implementeringen av artikel 30 i elmarknadsdirektivet delar Svenska kraftnät inte bedömningen i Rapporten. Artikel 30 i elmarknadsdirektivet stadgar att DSO:er ska utses men enligt Rapporten torde samtliga som innehar nätkoncession vara DSO:er, förutom Svenska kraftnät. Svenska kraftnät anser att det bör tydliggöras vilka som är DSO:er, alternativt att det tydliggörs vilka som inte är DSO:er av de som innehar nätkoncession.

Om inte detta tydliggörs kan det leda till problem exempelvis i samband med att en vindkraftpark ansluts via en ledning till ett ställverk som tillhör DSO (regionnätsägare)/TSO. Enligt Rapportens tolkning blir i en sådan situation även ledningen från parken till själva transformatorn klassad som en DSO och det är problematiskt ur flera synvinklar. Anslutningspunkten som regleras i anslutningskraven blir således direkt till stationen och ledningen som direkt förbinder anslutningen till själva DSO:n/TSO:n. Oftast ägs ledningen, som förbinder en produktionsanläggning med distributions- eller överföringssystemet,

av samma parter som äger produktionsanläggningen. Detta medför att det är den närmaste systemansvarige som ska bedöma om det föreligger överensstämmelse med anslutningskraven. I praktiken innebär detta att ägaren till produktionsparken blir den som ansvarar för att det föreligger överensstämmelse med anslutningskraven. En sådan ordning kan inte anses vara förenlig med den princip om åtskillnad som är grunden för en elmarknad i konkurrens och som lägger stor vikt vid att ha åtskilt ägande mellan DSO, TSO och produktionsanläggningar.

Svenska kraftnät har både rollen som systemansvarig myndighet och som transmissionsnätsföretag. Svenska kraftnät vill särskilt lyfta fram att när begreppet systemansvarig för överföringssystemet införs är det viktigt att tydliggöra att det är samma arbetsuppgifter som avses för den systemansvariga myndigheten. Att använda både "systemansvarig myndighet" och "systemansvarig för överföringssystemet" i lagstiftningen utan att tydliggöra att dessa avser samma funktion gör lagstiftningen otydlig. Att skapa en tydlighet i denna fråga skulle underlätta Svenska kraftnäts uppdrag och ge klarare förväntningar på vad uppdraget som systemansvarig innebär.

Svenska kraftnät föreslår att det utreds vidare vilka uppgifter en systemansvarig myndighet, systemansvarig för överföringssystemet respektive systemansvarig för distributionssystemet ska ha. Det är av stor vikt att en sådan utredning tydliggör skillnaden i ansvar mellan den som är systemansvarig för överföringssystemet och den som är systemansvarig för distributionssystemet, framförallt i frågan om stödtjänster och säkerställandet av hela elsystemets driftsäkerhet. Ansvaret för respektive systemansvarig behöver bli tydligare än det är idag. Utredningen bör lämpligtvis också omfatta frågan om utnämning eller tydliggörandet av DSO:er.

En systemansvarig för överföringssystem får enligt förslaget inte bedriva annan verksamhet än nätverksamhet. Svenska kraftnät tolkar det som att den systemansvariga inte får handla med elenergi, förutom att köpa in el för att täcka nätförluster som är en del av nätverksamheten. Inom nätverksamheten ingår också att upprätthålla nätets kapacitet vilket gör att den systemansvarige får köpa icke frekvensrelaterade stödtjänster för ändamålen, som då i huvudsak avser effekt. Men i åtagandet för den systemansvariga för överföringssystem ingår dels att balansera elsystemet, dels handel med energi avseende stödtjänster som ingår i balansmarknaden. Därför bör det direkt i lagtexten tydliggöras att den systemansvariga för överföringssystem också får handla med energi som syftar till att balansera elsystemet vid obalanser och med stödtjänster som omnämns i föreslagna 1 kap. 6 b i ellagen.

Balansmarknaden

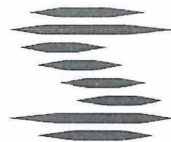
Balansmarknaden kommer under de närmaste åren att genomgå en stor förändring eftersom europeiska plattformar tas fram för utbyte av energi på samma sätt som idag utförs på nordisk nivå. Motsvarande samarbeten för Day-ahead – dagen före-marknaden och Intra-day – inom dagen marknaden, är redan igång och det bör nämnas i Rapporten om avsikten är att ge en fullständig beskrivning av hur elmarknaderna fungerar idag.

Svenska kraftnät delar Energimarknadsinspektionens bedömning att resurstillräcklighet på såväl europeisk som nationell nivå inte ska göras på lägre nivå än elområdesnivå. Detta medför att reglerna om kapacitetsmekanismer inte ska tillämpas på lägre nivå än elområdesnivå. Därmed är det bara Svenska kraftnät, såsom varande systemansvarig för överföringssystemet, som ska följa reglerna avseende kapacitetsmekanismer.

Det föreslås i Rapporten att en elproducent ska se till att det finns en balansansvarig i en inmatningspunkt. Svenska kraftnät anser att det är bra att balansansvaret för inmatningspunkter regleras, men idag är det den elleverantör som tar emot den inmatade elen som ska se till att det finns en balansansvarig för produktionen och anmäla detta till nätföretaget. Detta har tillämpats sedan år 1996 och fungerar tillfredställande. Svenska kraftnät ser ingen anledning att ändra på den ordningen och anser att rutinerna bör vara lika för inmatningspunkt och uttagspunkt. Mot denna bakgrund föreslår Svenska kraftnät att en elleverantör som tar emot el i en inmatningspunkt ska se till att någon i förväg åtagit sig balansansvaret för den inmatade elen. Elhandlarrollen kommer då att gälla lika för alla leveranspunkter, vilket kan ha betydelse för det fall att en elhandlarcentrisk modell införs. I det här sammanhanget bör det påpekas att den producent eller elanvändare som uteslutande handlar med fastkraftavtal, ska anses inneha rollen som elhandelsföretag. Med en sådan ordning skulle det vara producenten eller elanvändaren i rollen som elhandelsföretag som har ansvaret för att det finns en balansansvarig.

Svenska kraftnät anser att det bör vara mottagningsplikt för all produktion och att det ska vara elleverantören till förbrukningen för en anläggning med produktion som är mottagningspliktig. I alla andra fall finns en elleverantör, med avtal med producenten, och en balansansvarig, med avtal med elhandlaren och Svenska kraftnät, som ansvarar för inmatningen. Om producenten trots förbudet matar in el på nätet utan att ha avtalat med någon om att ta emot den, kommer avräkningen inte att fungera. Det behövs därför en ansvarig aktör.

För balansmarknaden blir det inga obalanser utan en icke levererad/för mycket levererad energi i förhållande till erbjuden effekt. Denna icke levererad/för mycket levererad energi hanteras enligt avtal med leverantör av balanstjänster (BSP).

En mer generell synpunkt är att det genomgående bör övervägas om begreppet balansansvarig kan bytas till antingen leverantör av balanstjänster (BSP) eller balansansvarig part (BRP). Detta för att tydliggöra de två nya rollerna som uppkommit i samband med kommissionsförordningen 2017/2195 om fastställande av riktlinjer för balanshållning avseende el.

Stödtjänster

Svenska kraftnät är positivt till att de systemansvarigas upphandling av stödtjänster regleras och standardiseras. Detta är mycket viktigt för att klara den omställningen av elsystemet som nu pågår.

Energimarknadsinspektionen föreslås få ett utökat tillsynsansvar, bland annat avseende kraftsystemets tekniska förutsättningar i och med standardisering av stödtjänster. Svenska kraftnät anser dock att det fortsatt bör vara den systemansvariga myndigheten som bär huvudansvaret för framtagandet av tekniska krav för deltagande på marknaderna. Rollen som tillsynsmyndighet bör vara skild från den som tar fram de tekniska kraven. Om tillsynsmyndigheten, som ska utöva tillsyn över den systemansvariga myndigheten, har en likställd roll som den systemansvariga myndigheten vid framtagandet av tekniska krav, blir rollerna otydliga.

Det föreslås att stödtjänster ska upphandlas för att säkerställa driftsäkerheten, vilket är positivt. I den kommande svenska lagstiftningen bör det dock framgå att det även ingår i ansvaret att på olika sätt utveckla stödtjänsterna, exempelvis marknadslösningar och tekniska krav, för att säkerställa att kraftsystemets driftsäkerhet upprätthålls på ett miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt. Svenska kraftnäts uppgift är även att tillgodose totalförsvarets behov av elkraft vid kris och krig, så är det av största vikt att kraftsystemet är driftsäkert och robust för att klara svåra påfrestningar som kris- och krigssituationer. Enligt Svenska kraftnät räcker det därför inte enbart med skrivningar om att stödtjänsterna ska upphandlas.

Effektreserven

Svenska kraftnät delar Energimarknadsinspektionens bedömning att lagen om effektreserv ska komplettera bestämmelser till artiklarna 20-24 i elmarknadsförordningen.

Elmarknadsförordningen sätter upp en process där tillräcklighet ska bedömas, en tillförlitlighetsnorm tas fram och utifrån denna bestäms en volym. Om volymen enligt denna process överskrider maxgränsen enligt svensk lagstiftning kan inte

elmarknadsförordningen följas. Det vore därför olyckligt att i förslag till lag om effektreserv sätta upp en gräns som innebär att den tillgängliga effektreserven inte får vara högre än 2000 megawatt.

Svenska kraftnät förordar Energimarknadsinspektionens förslag avseende tillförlitlighetsnormen och effektreservens storlek. Det innebär att om Sverige uppfyller kraven för att få ha kvar en effektreserv bör regeringen, efter förslag från Energimarknadsinspektionen, fastställa tillförlitlighetsnormen enligt artikel 25.2 i elmarknadsförordningen. Om Sverige uppfyller kraven för att få ha kvar effektreserven bör regeringen, efter förslag från Energimarknadsinspektionen, godkänna de parametrar som avgör vilken storlek effektreserven ska ha.

Det är dock viktigt att lagen om effektreserv möjliggör en övergångslösning då de bedömningar som nämns i artiklarna 20-24 och tillförlitlighetsnormen i artikel 25 i elmarknadsförordningen först kan genomföras om några år. Idag har Svenska kraftnät redan en effektreserv och avtalen om effektreserv sträcker sig till och med vintern 2024/2025.

Det förslås i Rapporten att det utreds vidare vilka åtgärder som måste vidtas mot bakgrund av den översyn av kapacitetsmekanismen som stadgas i punkt 6 i artikel 21 i elmarknadsförordningen. Svenska kraftnät anser att detta måste utredas skyndsamt så att Svenska kraftnät kan träffa nya avtal inom ramen för lagen om effektreserv. Så länge punkten 6 inte är klarlagd, kan Svenska kraftnät inte träffa nya avtal om effektreserver.

Aggregering

Aggregatorns roll kan vara väldigt bred och rollen bör därför tydliggöras. Både aggregering och oberoende aggregator definieras i elmarknadsdirektivet. Aggregator definieras även i direktiv (2012/27/EU) om energieffektivitet. Vid implementeringen av energieffektiviseringsdirektivet ansågs energitjänstföretag omfatta funktioner som bl.a. ingår i en aggregators åtagande. Energitjänstföretag har två huvudsakliga tjänster nämligen dels energitjänster, vilket är tjänster för att hjälpa kunden med energibesparing eller att minska utnyttjandet av elnätet, dels systemtjänster, vilket är tjänster för att hjälpa kunden att sälja kapacitet (kW) till systemansvariga. En aggregator beskrivs i Rapporten som en aktör som utför funktioner som elleverantör, energimäklare eller energitjänstföretag kan utföra. Det gör att det blir svårt att skapa en marknadsprocess där aggregatorn har ett tydligt ansvar. En skrivning i den kommande lagstiftningen som tydliggör aggregatorns roll skulle underlätta förståelsen för rollen och hur aggregering fungerar. Detta är särskilt viktigt eftersom rollen i förslaget kompliceras av att aggregatorn även åläggs ett balansansvar.

I elmarknadsdirektivet används termen kund, men i Rapporten används istället termen elanvändare. Det bör i den kommande lagstiftningen klargöras vilket som avses när det gäller aggregering. Svenska kraftnät ser kund som ett vidare begrepp än elanvändare och förordar begreppet kund.

Reglerna kring aggregering bör ta hänsyn till hur modellen för förkvalificeringen ser ut. Det kan ta tid att förkvalificera enheter eller grupper av anläggningar om aggregatorn lämnar bud till balansmarknaden. Om delar av resurserna byter aggregator och de tekniska egenskaperna då ändras, måste en ny förkvalificering av anläggningarna eventuellt ske.

En aggregator föreslås endast få utföra tjänster för aggregering bakom en uttags- eller inmatningspunkt om denne har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för de obalanser som aggregeringen orsakar. För aktiveringar som BSP realiserar i balansmarknaden korrigeras uppkomna obalanser för den balansansvariga med en balansjustering. För balansmarknaden blir det inga obalanser utan en icke levererad eller överlevererad energi i förhållande till erbjuden effekt. Denna icke levererade eller överlevererade energi hanteras enligt avtal med leverantör av balanstjänster. Det framgår dock inte i rapporten vilka krav som ställs på aggregatorn för att denne ska realisera tjänsterna. Svenska kraftnät anser att det kommande regelverket bör tydliggöra att tjänsten kan innebära dels till- eller fränkoppling, dels ökning eller sänkning av effekt av en installation (exempelvis en värmepump) inom anläggningen samt dels att aktiveringar i installationen ska gå att verifiera.

Det förs ett resonemang i Rapporten om att införa flera balansansvariga för en leveranspunkt. Så var fallet före avregleringen av elmarknaden år 1996, men detta ändrades för att renodla ansvarsförhållanden mellan de berörda aktörerna och för att nätägare inte ska ha insyn i elleveransavtal innanför leveranspunkten. Istället infördes principen ”ett mätvärde – ett ansvar” och en s. k. punktтарiff som innebär att anläggningsägaren betalar nättillträdet. Det är inte önskvärt att vidta åtgärder som leder till att de tydliga ansvarsåtagandena som nu gäller kompliceras och riskerar att försämra elmarknadens funktionssätt.

Medborgarenergigemenskaper

Svenska kraftnät anser att det är en rimlig bedömning som görs i Rapporten att en medborgarenergigemenskap inte får överföra el för annans räkning på en elektrisk starkströmsledning utanför byggnad. Även om elmarknadsdirektivet tillåter att medlemsstaterna inför regler innebärande att medborgarenergigemenskaper kan

bli systemansvariga för ett distributionssystem, förordar Svenska kraftnät Energimarknadsinspektionens förslag i denna del.

I Rapporten föreslås att mätning och avräkning i icke-koncessionspliktiga nät (IKN), inklusive flerbostadshus, bör utredas vidare. Svenska kraftnät ställer sig bakom det förslaget. Därför bör de föreslagna stadgandena i 3 kap. 10 c § i ellagen och den del i 14 a § som härrör ur 10 c § ellagen utgå till dess resultatet av en sådan utredning har presenterats. Svenska kraftnät anser att det som föreslås kan gå emot den elhandlarcentriska modell som avses införas i samband med elmarknadshubben. Det är lämpligare att vänta på resultatet av utredningen och införa reglering när denna är klar.

Förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el är i dagsläget inte tydlig och Svenska kraftnät anser därför att denna också bör ses över i den utredning som föreslås avseende IKN. Mättningsförordningen bör även inkludera mätning inom IKN. En utredning om mättningsförordningen bör ge svar på frågorna var och hur mätningen ska ske, vem som är ansvarig för mätningen och vem som är skyldig att rapportera mätvärden. Detta bör klargöras innan regler som avser mätning och avräkning ändras.

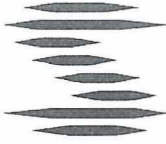
Baltic Cable

Baltic Cable AB är sedan november 2019 en certifierad ITO/TSO i Tyskland, men inte i Sverige. Baltic Cable lyder sålunda under den tyska tillsynsmyndighetens tillsynsansvar. Den svenska lagstiftningen innebär dock att endast Svenska kraftnät kan vara certifierad systemansvarig för överföringssystem i Sverige, trots att Baltic Cable har sin anslutning i det svenska transmissionsnätet. Detta leder till otydlighet beträffande vilken roll och ansvar samt vilka regler Baltic Cable måste följa i Sverige. Svenska kraftnät anser att det därför behövs en djupare analys av hur ägare av gränsförbindelser kan regleras i Sverige.

Detaljsynpunkter på lagtexten

I 1 kap. 4 a § i ellagen nämns 220 kilovolt eller mer som gräns i definitionen av överföringssystem. I elmarknadsdirektivet används istället begreppet högspänning. Idag använder vissa DSO:er 220 kV och det är viktigt att de kan ha kvar sina system med 220 kV. Att använda direktivets beteckningar lågspänning, mellanspänning och högspänning skulle tydliggöra att DSO:er kan ha kvar sina system med 220 kV.

Avseende de föreslagna 1 kap. 5 b § och 5 c § i ellagen alternativt 3 kap. 1 § i ellagen bör passusen "... och för att säkerställa att systemet på kort och lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el." eller liknande läggas till. Det viktiga är att TSO:er och

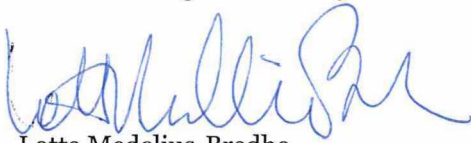

DSO:er både på kort och lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el respektive krav på säker eldistribution. Detta bör tydliggöras i lagstiftningen.

I föreslagna 3 kap. 11 st 2 § i ellagen bör det läggas till ”... förebygga avbrott och ...”. Detta fanns med tidigare och är viktigt för att kunna upprätthålla elsystemet.

Föreslagna 9 kap. 11 § i ellagen behöver tydliggöras så att det framgår att elanvändare som har en s. k. smart mätare installerad ska kunna begära att få ingå ett elavtal med timpriser med minst en leverantör och med varje leverantör som har mer än 200 000 elanvändare. Det bör alltså redan av lagtexten framgå att elanvändaren har rätt att teckna ett avtal om dynamiskt pris även med en mindre elleverantör förutsatt att en sådan avtalsform tillämpas av denne elleverantör. Det bör vidare framgå att det enbart är de elleverantörer med mer än 200 000 elanvändare som måste teckna avtal med elanvändaren ifråga. Elanvändaren har inte, och ska inte heller behöva ha koll på, hur många elanvändare en elleverantör har.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe efter föredragning av verksjuristen Catharina Hjelmqvist. I ärendets handläggning har även deltagit enhetschefen för Juridik Jessica Karlberg Lagrelius, marknadsanalytikern Fredrik Wik, tf chefen för Genomförandeanalys Santiago Piva och förändringsledaren Maja Lundbäck.

Lotta Medelius-Bredhe

Catharina Hjelmqvist